

doi:10.31470/2309-15-17-2019-2-16-26

УДК 372.882:821.161.2

School Analysis and Axiological Interpretation of Poetry in High School

Шкільний аналіз та аксіологічна інтерпретація поезії в старшій школі

Vozhdaenko Anna

Postgraduate

Анна Вождаєнко

аспірант

E-mail: anytka923@ukr.net

orcid: 000-0003-1852-4729

*Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University*

✉ 30, Sukhomlynskyi Str.,
Pereiaslav-Khmelnytskyi,
Kyiv Reg., Ukraine, 08401

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний
університет
імені Григорія Сковороди»*

✉ вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав-Хмельницький,
Київська обл., Україна, 08401

Original manuscript received: August 08, 2019

Revised manuscript accepted: September 4, 2019

ABSTRACT

The article analyzes and examines the theoretical foundations of the axiological aspect of the lyrics study in the senior classes. For example, the teacher focuses his attention on the formation of value orientations among senior students while analysing the poetry «Half-half» Y. Izdyk, that is studied in the extracurricular reading lessons. The poem we have chosen is analyzed in a textual way, in which the text is considered by itself, in its integrity and variety of artistic components. It is revealed that the teacher can use the art of “maieutics” (Socratic method) as a methodical technique, which will allow the student to understand the content of works of art in the best possible way for directing students to self-interpretation. This art involves extracting the correct knowledge of a person through skillful guidance questions. Therefore, the teacher prepares guidance questions in advance and thus promotes the birth of thought and does so in a dialogue with questions and answers. “Maieutics” method allows the student to make the best sense of the content of the works of art. The author considers interpretation to be the leading way of axiological consideration of lyrical text at school. The author also defines the tendencies of student’s value development during the study of lyrical works. The teacher-translator always shows the values of society through the

prism of works of art, biographies of writers, trends and trends of literature translator in the Ukrainian literature lessons. Lyricism, which expresses the thoughts and feelings of a person, contains significant pedagogical potential for the emotional perception of the reader's artistic expressions of values, their analysis and individualized internalization. Taking to consideration the reforms in the field of education, the student's education gainings in value, in particular moral and ethical (dignity, honesty, justice, care, respect for life, respect for oneself and other people), socio-political (freedom, democracy, cultural diversity, respect for the native language and culture, patriotism, respect for the environment, respect for the law, solidarity, responsibility), etc. Therefore, this article violates the urgent problem of formation the axiological component of literary competence during the study of Ukrainian lyrics in the senior classes.

Key words: *lyrics, axiology, philosophy, textual analysis, artistic means.*

Вступ

На сучасному етапі літературознавчої науки актуальним є розробка методів та прийомів формування ціннісних орієнтирів учнів під час вивчення української літератури. Вирішення цієї проблеми є найважливішим складником програми реформування освіти на етапі оновлення суспільства.

Вагомий внесок у дослідження та розвиток ціннісної проблематики сучасної філософії зробили такі вчені: К. Алексейчук, С. Анисимов, Є. Борінштейн, Л. Буєва, Є. Бистрицький, В. Грехнев, Е. Гусинський та ін. Окремі аспекти ціннісного вивчення та аналізу художніх творів висвітлювалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: В. Андрусенка, М. Бахтіна, В. Болотіної, Н. Волошиної, Є. Волощук, В. Коваль, В. Маранцмана, Н. Михайлової, О. Ніколенко, Є. Пасічника, І. Пентиліук, Г. Токмань, А. Фасолі, І. та ін. Питання методики проведення шкільного аналізу та інтерпретації поезії в старшій школі на аксіологічних засадах є актуальним і потребує вирішення.

Мета статті – визначення теоретичних засад аксіологічного вивчення лірики в школі та відповідне моделювання розгляду одного з віршів Ю. Іздрика.

Матеріал і методи досліджень

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз та узагальнення наукових праць у галузі методики вивчення української літератури, філософії, психології), *текстуальний* метод літературознавчого дослідження, *біографічний* метод.

Результати та їх обговорення

Аналіз художнього тексту є важливим етапом вивчення ліричного твору. Учитель має спонукати учня до самостійного визначення домінантних образів, тематики, проблем та ідей, які містить текст вірша. Саме так відбуватиметься не тільки індивідуальне осмислення твору

учнем, але й саморозвиток особистості читача. Саме з цією метою вводимо аксіологічне прочитання художнього тексту, демонструючи його на вивченні лірики в старшій школі.

Проблема цінностей – центральна в філософській антропології, тому не одне століття вчені звертаються до різних її аспектів. Так, наприклад, за Шелером, цінності – це сфера феноменального, яка визначається апіорністю. Переживання цінностей – не психічний, а космічний акт, отож, аксіологія Шелера набуває трагічного відтінку. Тільки завдяки актам духовної діяльності можливо увійти у світ цінностей (Філософський енциклопедичний словник, 2002: 14).

Різні аспекти теорії цінностей подані в працях таких сучасних філософів, як Бахтін, Борінштейн, Бутківська, Блументаль, Кавалеров, Дерріда, Іванов, Причепій, Тулмін тощо.

У «Філософському енциклопедичному словнику» за редакцією В. Шинкарука знаходимо визначення поняття аксіологія – «це філософська теорія цінностей, що з'ясовує якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби, інтереси і бажання людей (Філософський енциклопедичний словник, 2002: 14).

Витоки теорії цінностей сягають філософських концепцій досократівського періоду. Так, один з представників філософської думки Стародавнього Китаю Мо-Ді визначав найвищою цінністю справедливість, адже саме вона приносить людям користь (Пазенок, 2008: 123).

Одним із перших хто класифікував цінності (блага) як категорії, розподіливши їх на «добре», «прекрасне», «істинне» є давньогрецький філософ Платон (Пазенок, 2008: 112).

Одним з перших засновників аксіології, як самостійної філософської галузі, був Лотце, який трактував поняття «цінності» як аналог поняття «значимість». У ХХ ст. систематичні дослідження проблеми цінностей продовжує Гартман. На думку науковця цінності не піддаються раціональному пізнанню і оприявнюються лише в особливих почуттях (любов і ненависть), що змушують людину інтуїтивно віддавати перевагу тому чи іншому способу поведінки.

Філософські аксіологічні положення стали підґрунтям для подальшого розвитку ціннісного підходу людини до світосприйняття й органічно відтворилися в художніх творах українських поетів. У творчій спадщині кожного митця аксіологічна проблематика проходить лейтмотивом, безпосередньо чи опосередковано формуючи у читача загальнолюдські цінності свободи, віри, правди, любові та надії і, найголовніше, цінність життя.

Методика аналізу художніх творів, зокрема ліричних, має своїм джерелом конкретику художнього тексту, тому підтверджуємо слушність думки О. Ніколенко: «<...> хоч які б методичні прийоми не обрав учитель, які б інноваційні технології він використовував на уроці, усі вони мають

бути зумовлені самим твором та специфікою його аналізу. Тільки твір і його аналіз визначають методику його вивчення (і в жодному випадку не навпаки)» (Титаренко, 1985: 32).

Сучасні вчені-методисти, досліджуючи методику викладання української літератури в школі, по-різному визначають основні віхи, на які слід опиратися під час аналізу художніх творів.

Так, Є. Волощук вважає, що «процес формування читацької культури школярів важко уявити без хронотопічних категорій, адже унікальність художнього світу, створеного автором, «матеріалізується у своєрідності його параметрів – часу і простору, які охоплюють основні складові цього світу: образи людини, природи, речей, автора, забезпечують єдність і цілісність художньої реальності <...> відштовхуючись від одного образу простору або часу (або їх єдності – хронотопу), можна успішніше побудувати модель художнього світу тексту, ніж у результаті скрупульозного аналізу сукупності компонентів художньої реальності» (Волощук, 2004: 56).

Шкільна програма відбиває і різноманіття жанрових різновидів і провідні мотиви ліричних творів – це політична лірика, громадянська, пейзажна, інтимна, медитативна, філософська. Кожний з них вимагає своєрідного підходу, врахування жанрової специфіки.

Вивчати поезію на уроці української літератури можна за такими етапами (за Г. Токмань):

1. Розповісти про історію написання вірша, поділитися особистим досвідом, що пов'язаний з мотивом твору, спонукати школярів до власних спогадів чи мрій тощо;

2. Виразно прочитати вірш напам'ять або послухати читання актора чи учня-декламатора;

3. Поставити завдання прочитати твір «про себе»;

4. Запитати учнів про перше цілісне враження від твору;

5. Провести аналіз ліричного твору.

Існують різноманітні підходи до проведення аналізу ліричного твору. Зазвичай застосовують аналіз за стандартною схемою: визначають тему, ідею, почуття у творі, художні засоби. На нашу думку, такий аналіз не повністю розкриває смисли тексту, закладені автором і співтворені читачем, учень не пропускає через себе почуття, настрої, екзистенцію поезії, а знайомиться із віршем поверхово.

Для повноцінного сприйняття вірша учні повинні проіннятися емоційним станом ліричного героя, пережити те, що його хвилює, відтворити у своїй уяві певний образ чи сюжетну картину. Учителю, читаючи поезію, має розвинути в учнів емоційне сприймання твору та спонукати до індивідуального розуміння поетичного тексту.

Вченим-методистом Б. Чирковим було запропоновано такі шляхи шкільного аналізу твору: інтертекстуальний (коли встановлюються міжтекстові зв'язки на різних рівнях художніх творів), контекстуальний

(коли текст аналізується відповідно до певного історико-літературного контексту, з урахуванням напрямку, жанру, течії, філософської думки, розвитку культури тощо) та текстуальний (коли розглядається текст сам по собі, у його цілісності й розмаїтті художніх компонентів). Зазначимо, що аналізуючи художній твір вчителю слід використати всі перераховані методи аналізу в одному творі, адже вивчаючи творчість автора не можна оминати історичний аспект, приналежність твору до певної течії, змалювання образів у ньому, художніх засобів за допомогою яких створюються ці образи тощо.

Важливим є історичний контекст, адже проаналізувавши висвітлення аксіологічних проблем у творах українських письменників через призму історичної думки, можемо порівняти основні ціннісні орієнтири, які висвітлюють у своїх творах сучасні автори.

Як зазначає Г. Токмань, «при текстуальному аналізі максимально наближаємося до психології творчості: ніби стежимо за кінчиком пера автора; адже поет не писав: тема твору... проблема... ідея ... Його слова лягали на папір саме так і не інакше – ми повторимо шлях думок та почуттів, у цих словах виражений».

Дослідниця запропонувала таку послідовність аналізу ліричного твору:

1. Найперше визначаємо історію написання (якщо відома).
2. Історична основа твору (якщо є).
3. Літературний рід, жанр.

Вищезазначені пункти будуть своєрідним вступом до текстуального аналізу.

Починаємо читати текст із зупинками там, де вважаємо за потрібне. Своє розуміння художніх явищ висвітлюємо у вільно обраному нами порядку. Розкриваємо художній образ (ліричний герой, образ-пейзаж та інші); почуття і думки в їх перебігу; виражальні засоби мови на 4-ох рівнях:

- 1) тропи (епітет, порівняння, метафора, метонімія, синекдоха, гіпербола, алегорія, символ, іронія, сарказм);
- 2) стилістичні фігури (повтор, анафора, поетичне кільце, антитеза, паралелізм, градація, риторичні фігури);
- 3) засоби звукопису (алітерація, асонанс, звуконаслідування);
- 4) лексичні засоби (синоніми, антоніми, застарілі слова, неологізми діалектизми).

5. Фінальним етапом аналізу стануть особливості віршування – строфіка, метрика, фоніка (Токмань, 2012: 132).

Важливо давати учням максимальну волю в аналізі лірики. Учні мають коментувати рядок, який зацікавив саме їх, викликав запитання чи спонукав на роздуми. Учитель є ніби модератором і направляє учня, допомагає, але не відповідає на всі проблемні питання.

Так, можна застосувати «мистецтво майєвтики», запропоноване ще Сократом. Це мистецтво передбачає витягування прихованого в людині правильного знання за допомогою майстерних навідних питань. Тому учитель заздалегідь готує навідні питання і таким чином сприяє народженню думки, і робить це в діалозі з допомогою питань і відповідей. Разом з тим необхідно розкрити літературний напрям, у якому працював поет та описати його характерні риси.

Як відомо, сьогодні українська література розвивається у напрямку постмодернізму. Цей мистецький напрям відзначається відтворенням фрагментів реального життєвого процесу без імітацій чи утопій. Представники постмодернізму прийняли буття таким, як воно є, зробивши мистецтво абсолютно відкритим.

Як приклад, розглянемо вірш Юрія Іздрика «Пів-на-пів» у варіанті його шкільного прочитання.

Юрій Іздрик – живий класик української літератури, старт якого відбувся на терені постмодерну. Поетична творчість автора вивчається у 11 класі на уроках позакласного читання. Обраний нами вірш ми проаналізуємо текстуальним шляхом, за яким текст розглядається сам по собі, у його цілісності й розмаїтті художніх компонентів.

Отже, після вступного слова вчителя і виразного читання вірша, здійснюється текстуальний аналіз.

Поезія «Пів-на-пів» входить до збірки віршів Ю.Іздрика «Календар любові» (2015 р.). Вірш належить до філософської лірики.

*Пів життя вчишся жити
пів життя – помирати
а живеш і вмираєш невідомо як
висіваєш дітей – виростають солдати
і ідуть убивати за червоний мак
висіваєш вірші – проростають марші
прокладаєш стежку а вона – межа
страшно бути юним сумно бути старшим
і в усьому першим впізнавати жах
пів життя – на мутки
пів життя – на терки
а в сухому залишку – трепетне ніщо
як уста торкались солоно і терпко
як обійми рвались наче свіжий шов
не було нас вічно і не буде стільки ж
вся оця двіжуха – миті марнота
це було б трагічно та сміються вірші
у налиті кров'ю макові уста
бо й межа як стежка поросте травною
бо й тіла зотліють у золі пожжеж
та ніщо не зникне бо ніщо – з тобою
і воно – назавжди і воно – без меж.*

Починаємо читати: *«Півжиття вчишся жити / півжиття – помирати / а живеши і вмираєши невідомо як»* – далі зупиняємося і ставимо питання: Які саме етапи людського життя автор ділить на півжиття і ще півжиття, чому порушує правила написання (адже півжиття за українським правописом слід писати разом)? Можливе тлумачення: людське життя складається із двох половин, поет порушує правила правопису слів з пів-, щоб підкреслити важливість поділу людського життя. Він відмовляється від знаків пунктуації, бо хоче передати невинність часу, його постійний плін. Це одна з рис постмодернізму. Перші півжиття – це дитинство, юність, молодість, коли людина пізнає цей світ, основні його закони, учиться на своїх і чужих помилках, вчиться кохати і ненавидіти, завдавати болю і прощати.

Друга ж половина нашого життя – це аналізування прожитого, того що вдалося і що не вдалося реалізувати, коли постійно переслідують відчуття швидкоплинності часу. Незабаром завершиться існування людини і хочеться покинути цей світ достойно. Разом з тим ми живемо і вмираємо «невідомо як», адже кожна наступна хвилина часу для нас незбагненна, неочікувана, ми не знаємо, де нас спіткає удача, а де смерть.

У наступних рядках автор ніби збільшує напругу, розвиває свою думку, підводить читача до кульмінації: *«висіваєши дітей – виростають солдати / і ідуть убивати за червоний мак / висіваєши вірші – проростають марші / прокладаєш стежку а вона – межа / страшно бути юним сумно бути старшим / і в усьому першим впізнавати жах»*. Запитуємо: У чому драматизм людського існування, які несподівані повороти чатують на людину, які ризики, а то й трагедії зустрічає вона в житті? У цих словах можна прочитати ніби ображеність автора на несправедливість життя: народжуєш і виховуєш сина, а потім він іде на війну і помирає, віддає своє життя за перемогу над іншими такими самими синами. Поет вводить квітку червоного маку, що саме в даному контексті символізує оборону батьківщини, безневинно пролиту кров під час героїчного захисту рідної землі, жертв усіх військових та цивільних збройних конфліктів. Використання квітки маку як символу пам'яті у світі нав'язане віршем канадського військового лікаря Джона Мак-Крея «У полі Фландрії» (1915), що починається словами: *«У полі Фландрії поміж хрестами / Гойдає вітер мак рядами, / Щоб знали місце, де ми є...»*. Епітет «червоний мак» означає кров, рани бійців, якими просочилася земля.

Далі читаємо про те, що поет пише свої вірші, виражає думки, переживання, а все це згодом переливається у закликання людей до руху вперед, стає мотивацією у звершенні чогось неможливого.

Стежка/межа є протиставними образами. Стежка символізує життєвий шлях, слід після смерті - так і поет повинен мати в літературі свій шлях, свою стежку. Межа – означає умовну лінію, що є границею, переступивши яку, ніби переходиш у іншу сферу існування. Тобто

стежка – шлях, а межа – завершеність шляху, перехід за граничну лінію. І завершує свою думку поет тим, що невідоме – це завжди хвилювання, страхи для будь-якого віку.

На що витрачає людина значну, а то й більшу частину свого життя, чи доцільно, повно вона проживає відведений їй час? Наступні рядки автор починає анафорою, повторами, щоб ніби уповільнити плин думок: *«пів життя – на мутки / пів життя – на терки / а в сухому залишку – трепетне ніщо»*. Далі з'являється філософська категорія «ніщо». Поет подає епітет «трепетне», тобто таке, що викликає внутрішнє душевне хвилювання. За словами Гегеля категорії «ніщо» передують категорія «буття», що виконує функцію першопочатку. Разом з тим вчені-філософи зазначають, що за «буттям» нічого не стоїть, іншими словами – за «буттям» стоїть «ніщо». Очевидно тут говориться про циклічність – Ніщо – Буття – Ніщо. Тобто, виникнення нашого Всесвіту з Нічого та зникнення його в Ніщо. Ми приходимо у Буття, а після смерті зникаємо в Ніщо.

Слова «мутки» і «терки» - це арготизми сучасної лексики, що означає якусь небуттєвісну життєдіяльність людини, стосунки людей між собою, марнотне спілкування тощо. Спостерігаємо інтертекстуальну присутність барокового мотиву «марнота марнот», який набуває рис постмодерної поетики. Ми живемо, рухаємося, спілкуємося з людьми, прагнемо до чогось, а в «сухому залишку – трепетне ніщо», ідеться про невідворотність смерті, перехід за межу, в ніщо.

Які суперечності бачить автор у ставленні людини до свого життя, які суперечності осмислює по-філософському? У наступних рядках ми простежуємо філософську категорію екзистенційного часу: *«як уста торкались солоно і терпко / як обійми рвались наче свіжий шов / не було нас вічно і не буде стільки ж / вся оця двіжуха – миті марнота / це було б трагічно та сміються вірші / у налиті кров'ю макові уста / бо й межа як стежка поросте травою / бо й тіла зотліють у золі пожеж / та ніщо не зникне бо ніщо – з тобою / і воно – назавжди і воно – без меж»*. З точки зору філософії людині властивий часово-історичний характер життєдіяльності, тому час є одним з основних модусів екзистенції. Духовна реальність (свідомість), яка відмінна від власне фізичної, може змінювати часопростір, долати страх небуття, опановувати свою вічну природу (Пазенок, 2008: 182).

Ю. Іздрик завершує свою поезію думками про те, що життя – це мить і треба її цінити, бо вона не вічна, вічна тільки смерть, вона була, є і буде. Тому треба жити на повні груди, відкривати для себе нові світи, прокладати стежки, шукати кохання, залишати після себе спогади перед тим як відійти у Ніщо.

Поезія «Пів-на-пів» якнайкраще розкриває індивідуальний стиль митця, що теж слід наголосити вчителю на уроці. Так, сповнений сучасним молодіжним сленгом вірш (*мутки, терки, двіжуха*) відтворює одну із рис постмодерної поезії.

Поетичний твір Ю. Іздрика наче своєрідне моделювання життя, у якому діють закони вічних проблем життя і смерті. Рядок за рядком проходять моменти, які відбуваються в існуванні кожної людини. Приміром, порівняння *«як уста торкались солоно і терпко / як обійми рвались наче свіжий шов»* виражає кохання двох людей і їх розлуку, тобто певний проміжок екзистенційного часу.

Таким чином, ми визначили, що поезія Ю. Іздрика «Пів-на пів» закликає нас цінувати найдорожче і найнепередбачуваніше, а разом з тим швидкоплинне наше життя. Так, цінність життя і є провідним мотивом поезії.

Хоча сучасна шкільна програма не передбачає обов'язкового визначення на уроці української літератури метрики та строфіки вірша, але для загального розвитку учнів далі за планом аналізу визначаємо римування, метрику та строфіку. Вірш астрофічний, має перехресне римування, чергування дактилічної і чоловічої рим, розмір – 6-стопний хорей.

Висновки

Отже, шкільний аналіз на засадах аксіологічного прочитання лірики в старшій школі може бути виконаний не тільки за допомогою традиційного визначення теми, ідеї та художніх засобів, а й з використанням текстуального аналізу. Для спрямування учнів до самостійної інтерпретації учитель може використати мистецтво майєвтики як методичний прийом. На нашу думку, цей метод дає змогу учневі якнайкраще осмислити зміст художніх творів. Інтерпретацію вважаємо провідним способом аксіологічного розгляду ліричного тексту в школі.

Проведений нами аналіз показує, що вивчення української лірики в аксіологічному контексті формує всебічно розвинену креативну особистість, носія загальнолюдських духовних цінностей, яка здатна до самопізнання, конструктивного діалогу, прийняття відповідальних рішень. Перспективою дослідження є текстуальний, на аксіологічних засадах шкільний аналіз вірша інших літературних напрямів та із застосуванням інших інноваційних технологій навчання.

Література

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1986. 445с.
2. Богданова О.Ю., Маранцман В.Г. Методика преподавания литературы. Учебник для пед. вузов. В 2 ч. Москва: Просвещение, Владос, 1994. 288 с.
3. Волощук Є.В. Хронотопічний аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 56–58.
4. Кавалеров А.А. Цінність у соціокультурній трансформації. Одеса: Астропринт, 2002. 221 с.

5. Ніколенко О. М. Проблеми аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2003. № 3. С. 31–34.
6. Пазенок В. С. Філософія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2008. 280 с.
7. Титаренко М. Л. Древнекитайский философ Мо-Ди, его школа и учение. Москва: Наука, 1985. 245 с.
8. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі Підручник. Київ: Академія, 2012. 312 с.
9. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

References

(Транслітерація)

- Bakhtin M. M. (1986). *Estetika slovesnogo tvorчества* [Aesthetics of verbal creativity]. Moskva: Art [in Russian].
- Bogdanova O. Y. (1994). *Metodika prepodavaniya literatury* [Methodology of teaching literature]. Textbook for ped. high schools. In 2 parts. Moskva: Enlightenment, Vlastos [in Russian].
- Voloshchuk E. V. (2004). *Hronotopichnyi analiz* [Chronopopic analysis]. Text. World Literature in Secondary Education Institutions of Ukraine. No. 6. 56–58 [in Ukrainian].
- Kavalerov A. A. (2002). *Cinnist y sociokulturniy transformatsij* [Value in socio-cultural transformation]. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].
- Nikolenko O. M. (2003). *Problemu analizu hudozhnjogo tvorcu na urokah zarubizhnoj literatury* [Problems of analysis of artistic work at the lessons of foreign literature]. World Literature in Secondary Education Institutions of Ukraine. No. 3. 31–34 [in Ukrainian].
- Pazenok V. S. (2008). *Philosophyja: navch. posib* [Philosophy: Teachers]. Kyiv: Academic Edition [in Ukrainian].
- Titarenko M. L. (1985). *Drevnekytajskeyj phylosoph Mo-Dy, ego shcola i uchenije* [Ancient Chinese philosopher Mo-Di, his school and doctrine]. Moskva: Science [in Russian].
- Tokman G. L. (2012). *Metodyka navchanja ukrajincjkoji literatury v serednij shcoli. Pidruchnyk*. [Methodology of teaching Ukrainian literature in high school. Textbook]. Kyiv: Academy [in Ukrainian].
- Shynkaruk V. I., G. S. Skovoroda. (2002). *Philosophsjkyj entcyklopedychnyj slovnyk: entcyklopedia* [Philosophical Encyclopedic Dictionary: Encyclopedia]. NAS of Ukraine, Institute of Philosophy. Kyiv: Abris [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті аналізуються і розглядаються теоретичні засади аксіологічного аспекту вивчення лірики в старших класах. Для прикладу подано аналіз поезії «Пів-на-пів» Ю. Іздрика, що вивчається на уроках

позакласного читання, де увагу акцентовано на формуванні у старшокласників ціннісних орієнтирів. Виявлено, що для спрямування учнів до самостійної інтерпретації учитель може використати мистецтво майевтики як методичний прийом, що дасть змогу учневі якнайкраще осмислити зміст художніх творів. У роботі також показані тенденції ціннісного розвитку учня під час вивчення ліричних творів. Автор зазначає, що вивчення української лірики в аксіологічному контексті формує всебічно розвинену креативну особистість, носія загальнолюдських духовних цінностей, яка здатна до самопізнання, конструктивного діалогу, прийняття відповідальних рішень.

Ключові слова: лірика, аксіологія, філософія, текстуальний аналіз, художні засоби.

Возжаденко А. Школьный анализ и аксиологическая интерпретация поэзии в старшей школе

В статье анализируются и рассматриваются теоретические основы аксиологического аспекта изучения лирики в старших классах. К примеру, представлен анализ поэзии Ю. Издрика изучаемого на уроках внеклассного чтения, где внимание акцентировано на формировании у старшеклассников ценностных ориентиров. Выведено, что для направления учащихся к самостоятельной интерпретации учитель может использовать искусство майевтики как методический прием, который позволит ученику лучше осмыслить содержание художественных произведений. В работе также показаны тенденции ценностного развития ученика при изучении лирических произведений. Автор отмечает, что изучение украинского лирики в аксиологическом контексте формирует всесторонне развитую креативную личность, носителя общечеловеческих духовных ценностей, которая способна к самопознанию, конструктивному диалогу, принятию ответственных решений.

Ключевые слова: лирика, аксиология, философия, текстуальный анализ, методы литературного исследования.